

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาดังขนาดครอบครัวที่ปรารถนาของสตรีผู้ย้ายถิ่น และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท บัญญัติที่นำมาศึกษา คือ ประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง โดยนำเอาปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมมาเป็นปัจจัยคุม ได้แก่ อายุของสตรี ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ จำนวนบุตรที่เลี้ยงชีพ อาชีพของสตรี รายได้ ของคู่สมรส การศึกษาของสตรี การรู้หนังสือ และการเปิดรับสื่อมวลชนประเภท หนังสือพิมพ์ หนังสือหรือนิตยสาร และการรับฟังวิทยุ การศึกษานี้ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า เมื่อภูมิหลังทางบ้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมเหมือนกัน ความคาดหวังของบุคคล ต่อขนาดครอบครัวที่ปรารถนาจะเป็นผลมาจากประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมือง

ในการศึกษานี้ ใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย ปี 2522 (National Survey of Fertility Mortality and Family Planning in Thailand, 1979) ซึ่งดำเนินการสำรวจ โดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2522 ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน 2,658 ราย และสตรีที่สมรสแล้ว 2,702 ราย แต่การศึกษานี้ใช้ข้อมูลเฉพาะในส่วนของสตรีที่สมรสแล้วและเป็นสตรีที่อยู่กินกับสามีในปัจจุบัน มีอายุระหว่าง 15-49 ปี ดังนั้น จึงเหลือตัวอย่างในเขตเมืองจำนวน 344 ราย และในเขตชนบท จำนวน 1,647 ราย สำหรับการวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูลครั้งนี้เป็นการเสนอข้อมูลในรูปตารางสถิติแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ขณะเดียวกัน ได้นำเอาปัจจัยทางบ้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมเข้ามาร่วมพิจารณาในลักษณะเป็นปัจจัยคุม นอกจากนี้ได้ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการประมวลผลด้วยโปรแกรม Crossbreak ได้ค่าสถิติพื้นฐานเป็น

ค่าเฉลี่ย (Mean) และใช้โปรแกรม Regression เพื่อสรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาว่ามีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด และมีทิศทางความสัมพันธ์ในลักษณะใด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า

1. ในเขตเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า "สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นสองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่มีถิ่นกำเนิดและอาศัยอยู่ในเขตเมืองจนถึงปัจจุบัน" ผลการวิเคราะห์ที่ตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง และสตรีผู้ย้ายถิ่นสองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน

2. ในเขตเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า "สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเล็กกว่าสตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และต้องการขนาดครอบครัวใหญ่กว่าสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่มีถิ่นกำเนิดและอาศัยอยู่ในเขตเมืองจนถึงปัจจุบัน" ผลการวิเคราะห์ที่ตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า สตรีผู้ไม่ย้ายถิ่น สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และสตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ต้องการขนาดครอบครัวไม่แตกต่างกัน

3. ในเขตชนบท ความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์ของการย้ายถิ่นกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า "สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นสองครั้งขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเล็กที่สุด รองลงมาคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์ของการย้ายถิ่นหนึ่งครั้งและสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่มีถิ่นกำเนิดอาศัยอยู่ในเขตชนบทจนถึงปัจจุบัน" ผลการวิเคราะห์ที่ตัวอย่างสตรีในเขตชนบท พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นหนึ่งครั้ง ไ้มาเพียงต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด

4. ในเขตชนบท ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า "สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปต้องการขนาดครอบครัวเล็กที่สุด รองลงมาคือ สตรีผู้ย้ายถิ่นที่มีการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองต่ำกว่า 10 ปี และสตรีผู้ไม่ย้ายถิ่นที่มีถิ่นกำเนิดอาศัยอยู่ในเขตชนบทจนถึงปัจจุบัน" ผลการวิเคราะห์ตัวอย่างสตรีในเขตชนบท พบว่า สตรีผู้ย้ายถิ่นที่เปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปในมืองต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ที่สุด

5. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression analysis) เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อขนาดครอบครัวที่ปรารถนา และเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางใด สำหรับตัวอย่างสตรีในเขตเมือง พบว่า ประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นและการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองมีความสัมพันธ์กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาลดลงและไม่มีความสำคัญทางสถิติ แต่ปัจจัยที่นำเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะตัวแปรควบคุมตัวแปรมีความสัมพันธ์กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนา ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ค่อนข้างต่ำเพียงร้อยละ 17 เท่านั้นและตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาสูงที่สุดคือ การประกอบอาชีพด้านวิชาชีพบริหารและเสมียน รองลงมาคือ อายุของสตรี การประกอบอาชีพด้านบริการและขนส่ง การรู้หนังสือ การประกอบอาชีพด้านค้าขาย รายได้ของคู่สมรส และการปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ ส่วนตัวแปรที่นอกเหนือจากนี้ไม่มีความสำคัญทางสถิติ ส่วนในเขตชนบท ตัวแปรที่นำเข้ามาศึกษาสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ค่อนข้างต่ำเพียงร้อยละ 12 ซึ่งต่ำกว่าในเขตเมือง สำหรับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาสูงที่สุดคือ อายุของสตรี รองลงมาคือ การรู้หนังสือ การปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ การประกอบอาชีพด้านบริการและขนส่ง จำนวนบุตรที่เสียชีวิต การประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ บริหารและเสมียน และความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการปฏิสนธิ สำหรับประสิทธิภาพของการย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาเท่ากับ .06 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนการเปิดรับวิถีชีวิตแบบเมืองมีความสัมพันธ์ทางลบกับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาลดลงมาก (-.03) และไม่มีความสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรที่นอกเหนือจากนี้มีความสัมพันธ์กับขนาดครอบครัวที่ปรารถนาลดลงและไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาคั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สำหรับในเขตเมือง

1.1 นโยบายประชากรของประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายการลดภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเขตเมืองให้ต่ำลงมาอีกนั้น รัฐบาลจะมุ่งไปที่สตรีในกลุ่มอายุน้อย เพราะเป็นวัยที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายและรวดเร็วกว่าสตรีในกลุ่มสูงอายุ และเนื่องจากสตรีในวัยนี้เป็นวัยเริ่มต้นการเจริญพันธุ์มีช่วงระยะเวลาที่จะมีบุตรยาวนานกว่ากลุ่มสตรีที่สูงอายุ ขณะเดียวกัน รัฐบาลควรมหามาตรการและวิธีการให้สตรีในกลุ่มสูงอายุและสตรีที่ประกอบอาชีพก้นค้าขายที่มีบุตรเพียงพอแล้วได้รับการบริการด้านการวางแผนครอบครัวอย่างทั่วถึง

1.2 รัฐบาลจัดการศึกษาในระดับชั้นอ่านออกเขียนได้ให้แก่สตรีทุกคนที่ไม่เคยเข้าเรียนในระบบโรงเรียนมาก่อน

2. สำหรับในเขตชนบท

2.1 รัฐบาลเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายที่มีความพร้อมที่จะยอมรับแนวความคิดการมีครอบครัวขนาดเล็กก่อน นั่นคือ สตรีในกลุ่มอายุน้อยและสตรีในกลุ่มอื่นที่มีบุตรเพียงพอแล้วให้ได้รับการบริการวางแผนครอบครัว

2.2 รัฐบาลจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่สตรีในเขตชนบท เพราะการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่จะมีผลกระทบต่อการเปิดรับสื่อมวลชนและการรับแนวความคิดสมัยใหม่เพื่อให้สตรีเหล่านี้เปลี่ยนแนวความคิดจากการมีครอบครัวขนาดใหญ่ไปสู่การมีครอบครัวขนาดเล็กลง

2.3 รัฐบาลจัดบริการด้านการวางแผนครอบครัว โดยการให้ความรู้ด้านการวางแผนครอบครัวที่ถูกต้องเพื่อให้สตรีในเขตชนบทมีทัศนคติที่ถูกต้องการวางแผนครอบครัวและจัดหน่วยบริการวางแผนครอบครัวเพื่อให้เข้าถึงสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทห่างไกล

2.4 สตรีในเขตชนบทสูญเสียบุตรสูงกว่าในเขตเมือง ขณะเดียวกัน

ผู้ที่สูญเสียบุตรมากชั้นมีแนวโน้มที่จะต้องการขนาดครอบครัวใหญ่ขึ้นเพื่อทดแทนบุตรที่เสียชีวิตไป ดังนั้น รัฐบาลควรหาทางลดการตายของเด็กและทารกในเขตชนบทซึ่งอาจจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้สตรีที่ต้องการขนาดครอบครัวลดลง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย